

bi ta del zlahka pogrešili. Bistveno boljša so nadaljna poglavja. Ta so razdeljena po krajih izhajanja časopisov. Novem mestu sledi tako Kočevje in temu Krško. Časopisi so pač izhajali tam, kjer so bile tiskarne. Obdelal je naslednje: Sloveniens Blatt, Dolenjske novice, Križ, Lan in konoplja (vsi Novo mesto); Radikal, Ljudska samouprava, Mali vestnik, Kočevski Slovenec (vsi Kočevje) ter Posavska straža, Napredna misel in Posavski gasilec. Vsak časopis obdela pod naslednjimi vidiki: opredelitev, čas izhajanja, kraj izhajanja, obdobjnost (tednik, . . .), naklada, izdajatelj, odgovorni urednik, tisk, oštevilčenost strani, velikost in prelom, vsebina, oglasi, pomembnejše gradivo, podlistek, nosilni sestavki, zaplembe. Pri tistih, ki so ga posebno pritegnili, je avtor dodal še nekakšno krajšo razpravo. Skratka, Jakopčeva knjiga ni bibliografija, ampak poizkus analize časnikarstva na Dolenjskem. K poglavjema Novo mesto in Kočevje je pripisal tudi krajša zgodovinska uvoda, ki sta na teh mestih nepotrebna ali pa bi združena lahko nadomestila prvo poglavje.

Pravo bogatstvo pa je zadnje poglavje: Preglednice. Vsebuje skupno preglednico vseh časnikov in časopisov, abecedni seznam časnikov in časopisov, njihov kronološki seznam, po kraju izhajanja, abecedni pregled urednikov, urednike listov, abecedni pregled krajev izhajanja in urednikov, časnike in časopise, samo tiskane na Dolenjskem, življenjepise urednikov in osebno kazalo. Čeprav pogrešamo avtorjevo razlago, zakaj ne upošteva Gottscheer Zeitung, je njegovo delo izredno ilustrativno in bogato. Takoj je razvidno, da to področje dobro obvlada. Knjigi zelo povečuje vrednost dejstvo, da so glave časopisov v njej reproducirane. Če smo na nekaterih mestih pripomnili, da bi nekatere dele knjige na njeno naravo lahko pogrešili, pa dodajmo tudi obžalovanje, da ni bil avtor pri predstavitvi časopisov bolj izčrpen. Kljub temu vsebina knjige izpolnjuje pričakovanja, ki jih obeta naslov.

Za zgodovinarja bi bilo zelo zanimivo vedeti, koliko so dolenjski časopisi oblikovali tamkajšnje javno mnenje. Vtis je, da ne pretirano. Očitno Dolenjec pobira iz časopisa predvsem novice, mnenje pa si ustvarja sam. To sodimo tudi po sedanjih razmerah. Politične razmere na Dolenjskem so v glavnih potezah vsem znane. Zanimivo je, da je Dolenjski list nekdanjemu socialističnemu režimu veliko bolj (včasih že neokusno nekritično) naklonjen kot pa sedanji demokraciji. Dolenjci na to ne reagirajo in časopis uspeva. Slovenec se na Dolenjskem ne more prijeti. Številni ljudje, za katere bi pričakovali, da so njegovi naročniki, ga niti ne poznajo. Skratka: vse kaže, da časopisje ne kroji dolenjskega javnega mnenja ali pa le v zelo majhni meri. Vsekakor bi kazalo to vprašanje tako v preteklosti kot v sedanjosti podrobneje analizirati.

Jakopčeva knjiga je kljub nekaterim pomanjkljivostim, ki pa mu jih kot nepoklicnemu zgodovinarju lahko oprostimo, velik prispevek k zgodovini časnikarstva na Dolenjskem. Ker je to sestavni del slovenskega, bi bilo prav, da se seznanimo z njeno vsebino tudi širša slovenska javnost.

Stane Granda

Branko Marušič, Matija Vertovec. **Njegova doba in podoba.** Vipava–Ajdovščina : Agroind, 1994. 26 strani.

Nekdanja Vipavska klet, sedanji Agroind, ki se smatra za naslednika tamkajšnje vinarske zadruge iz leta 1894, je ob sto letnici njene ustanovitve dala ponatistniti dve knjigi Matije Vertovca: Vinoreja (1845) in Shodni govori (1850). Branko Marušič je kot posebno, spremno knjigo napisal delo z gornjim naslovom. Čeprav gre za delo, ki naj predvsem olajša branje Vertovčevih knjig, velja nanj posebej opozoriti.

O Matiji Vertovcu, osebnosti, ki je s svojo vsestransko izobrazbo in izvirnimi načrti preseгла okolje, v katerem je delovala, in preseгла tudi delokrog, ki ga je narekovala dušnopastirska služba, je že veliko napisanega. Ob 200-letnici rojstva (1984) mu je bil posvečen poseben simpozij, katerega rezultati so objavljeni v Goriškem letniku 11, 1984. Kljub temu, da je o njem težko povedati kaj novega, pa čutijo njegovi vipavski rojaki neprestano potrebo, da se ga spominjajo in opozarjajo na njegovo delo. Seveda jih bolj kot njegovo pisanje o astronomiji, kemiji in zgodovini priteguje njegovo gledanje na kmetijstvo in zlasti vinogradništvo. Slednje fizično in psihično zaposluje mnogo Slovencev, zlasti Vipavce. Ti so očitno ugotovili, da za uspešno trženje ni dovolj le kvaliteta pridelka ampak je potrebna tudi ugledna preteklost te gospodarske panoge.

Če na eni strani zgodovinarji lahko ugotavljamo, da o Matiji Vertovcu že veliko vemo, pa moramo vseeno priznati, da bi potrebovali študijo, ko bi primerjalno obdelala Vertovca, Zalokarja, prof. Orla in druge, ki bi nam pokazala, v čem so rezultat svoje dobe in v čem so originalni. Niso bili le teoretiki ampak tudi praktiki. Medtem, ko Vipavci postavljajo Vertovca skoraj na oltar, se Dolenjci Zalokarja niti ne spomnijo.

Delo Branka Marušiča je kot sinteza dosedanjih dognanj o Vertovcu poziv k ponovnem pretresu naših velikih mož preteklosti. Seveda ne bo mogoče obstati le pri njihovih teorijah, ampak bo treba oceniti tudi prakso. Za znamenitega Vipavca počasi leze na dan dejstvo, da je njegov pomen velik v vinogradništvu, precej manjši pa v predelavi grozdja. Tu je mogoče delovalo celo negativno, zaradi česar je vipavsko vino zlasti izven Kranjske težko našlo kupca in uveljavilo primerno ceno. Problem se mogoče zdi komu preveč lokalni, vendar se žal moti. Vino je bilo za naše prednike pomemben vir dohodka, zato ni vseeno, kakšen je bil pridelek.

Stane Granda